

Üniversite Öğrencilerinin Tamamlayıcı Terapi Uygulamalarına İlişkin Bilgi ve Görüşleri

Didem SARİMEHMET*¹, Nurhan GÜMRÜKÇÜOĞLU², Sevilay HİNTİSTAN³ ve Bahar CANDAŞ ALTINBAŞ⁴

1 Medical Services and Techniques Department, Vocational School of Health Sciences, Karadeniz Technical University; e-mail: didemsarimehmet@ktu.edu.tr

2 Medical Services and Techniques Department, Vocational School of Health Sciences, Karadeniz Technical University; e-mail: ngumrukcuoglu@ktu.edu.tr

3 Nursing Department, Faculty of Health Sciences, Karadeniz Technical University; e-mail: sevilayhindistan@gmail.com

4 Nursing Department, Faculty of Health Sciences, Karadeniz Technical University; e-mail: cnds88@hotmail.com

*Sorumlu İletişim Yazarı: didemsarimehmet@ktu.edu.tr

Özet

Araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin Tamamlayıcı Terapi yöntemlerine ilişkin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapıldı. Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın örneklemini KTÜ Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 230 öğrenci oluşturdu. Veriler, anket formu kullanılarak toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdelik dağılım kullanıldı. Araştırmada öğrencilerin %70,8'nin tamamlayıcı terapi yöntemlerini hiç kullanmadığı görülmüştür. Kullanan öğrencilerin ise tamamlayıcı terapi yöntemlerini özellikle streslerini azaltmak (%30,9), sağlık problemlerinden kurtulmak (%26,2), saç ve yüz bakımı (%11,6) için tercih ettikleri saptanmıştır. Bu yöntemleri en çok internet (%39,9), sağlık personeli (%25,8) ve arkadaş (%16,7) aracılığıyla gördükleri/duydıkları bulunmuştur. Genel olarak bilinen tamamlayıcı terapi yönteminin bitkisel ürünler (%59,2), kapsamlı bir şekilde bilinen tamamlayıcı terapi yönteminin ise masaj (%13,3) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin genel olarak tamamlayıcı terapi yöntemlerini bilmesine rağmen detaylı bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Günlük yaşamda daha sıklıkla kullanılan yöntemlerin öğrenciler tarafından daha çok bilindiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tamamlayıcı Terapi, Eğitim, Öğrenci.

Knowledge and Opinions of University Students About Complementary Therapy Applications

Abstract

The study was conducted to opinions the knowledge and opinions of Karadeniz Technical University Health Services Vocational School students on Complementary applications. The sample of this descriptive study consisted of 230 students studying at KTU Health Services Vocational School. The data were collected using a questionnaire. Number and percentage distribution were used for evaluation of the data. It was seen that 70.8% of the students never used methods. It was determined that students who used complementary therapy methods preferred it especially for reducing their stress (30.9%), getting rid of health problems (26.2%), and hair and face care (11.6%). These methods were encountered/heard mostly through the internet (39.9%), healthcare professionals (25.8%) and friends (16.7%). While the use of herbal products was the most familiar (59.2%) type; massage (13.3%) was found to be the comprehensively known complementary therapy method. Although students generally knew about complementary therapy methods, it was found that they did not have detailed information. It has been determined that the methods used more frequently in daily life were more familiar to the students.

Key Words: Complementary Treatment, Education, Student

1 Giriş

Tamamlayıcı terapi (TT), standart tıbbi tedavilerde destek semptom kontrolünü sağlayarak, hastanın iyilik halini ve bakımını güçlendirmek için kullanılan bir uygulamadır (Arı ve Yılmaz 2016; Durna ve Akın 2012). Tamamlayıcı terapi uygulamaları hastalıkların tanı ve tedavisindeki hızlı gelişmelere paralel olarak yirminci yüzyılın ortalarından itibaren yaygınlaşarak, birçok kültürde yer almıştır (Arı ve Yılmaz 2016). Bu uygulamalar: alternatif ve medikal sistem (geleneksel Çin tıbbi, homeopati ve ayurveda), beden-zihin tedavisi (biyofeedback, hipnoz, gevşeme/meditasyon, müzik ve dua), biyolojik temelli tedaviler (bitkisel tedavi, yüksek doz vitaminler ve özel diyetler), enerji tedavileri (iyileştirici dokunma ve reiki), manipülatif ve beden temelli tedaviler (masaj, egzersiz, kiropratik, hidroterapi, refleksoloji ve akupresür) olmak üzere beş kategoride değerlendirilebilir (Durna ve Akın 2012). Bireylerin TT uygulamalarını tercih nedenleri farklılıklar göstermektedir. Kronik hastalıkların artması, tedavisi mümkün olmayan bir hastalıkla yaşama, konvansiyonel tedavinin işe yaramaması ile yaşanan düş kırıklığı, hastalığa ve tedaviye bağlı istenmeyen semptomların ortaya çıkması, şifa bulacağına inanma, tıbbi sağlık hizmetlerinden korkma ve memnuniyetsizlik olmaması, medya ve çevrenin olumlu etkisi, din, kültürel yapı ve yaşam şekli TT uygulamalarını tercih nedenleri arasında yer almaktadır (Durna ve Akın 2012; Arı ve Yılmaz 2016).

TT uygulamaları dünyada sağlık bakımının her alanında yer almaktadır. Bu uygulamaların kullanımı Amerika'da %42,1, Avustralya'da %48,2, Fransa'da %49,3, Çin'de %70, Kanada'da %70,4, Şili'de %71, Afrika ülkelerinde ise %80 oranlarındadır (Özçelik ve Toprak, 2015). 2002-2012 Ulusal Sağlık Görüşme Anketi raporuna göre, Amerikalı yetişkinlerin yaklaşık %30'dan fazlası, çocukların yaklaşık %12'si modern tedaviye ek olarak TT uygulamalarını tercih etmektedir (Clarke, Black, Stussman, Barnes ve Nahin, 2015). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre Nijerya, Gana, Mali ve Zambiya'da bitkisel ürün kullanımı %60'ları bulmaktadır. Modern tedaviye ulaşımın zorluğu nedeniyle, Afrika nüfusunun %80'i bitkisel ürünleri tıbbi amaçlarla kullanırken, Hindistan ve Çin gibi uygarlıklarda toplumun %65'i düzenli olarak TT uygulamalarını kullanmaktadır. Bu oran gelişmiş ülkelerde %50 civarındadır (Yeşilada, 2012; Kemper, Vohna ve Walls, 2008; Nilgün, Taşdemir ve Kılıç, 2012). Türkiye'de yapılan literatür taramalarında ise TT uygulamalarının kullanım sıklığının kanser hastalarında %22,1-%84,1, hipertansiyon hastalarında %51,3-%74,3 arasında değiştiği belirtilmiştir. Ayrıca kanser hastalarının en fazla bitkisel ürünleri kullandığı saptanmıştır (Kav, Hanoğlu ve Algier, 2008; Kes, Gökdoğan ve Tuna, 2016). Bitkisel yaklaşımları tanı konduktan sonra kullanmaya başlayan çoğu hasta, bu yaklaşımların yararlı olduğunu ya da zarar vermediğini düşündükleri için kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra hastalar bu yaklaşımları immün sistemi güçlendirmek, doğrudan kanserle savaşmak, hastalığın ilerlemesini önlemek ve tedaviyi desteklemek için kullandıklarını bildirmişlerdir (Kav, Hanoğlu ve Algier, 2008).

Tamamlayıcı terapi uygulamalarının kullanılan birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. Ancak bu uygulamaların eğitilmiş bir uygulayıcı ya da eğitmen tarafından uygulanması ve bu konuda hasta bilgilendirmesinin yapılması gerektiği bildirilmektedir (Sağkal, Demiral, Odabaş ve Altunok, 2013). Çünkü bilinçsiz TT uygulamaları sağlığı tehdit edecek boyutlara gelebilmektedir. Hastalar TT yöntemleri hakkında bilgiyi genellikle yakınlarından, arkadaşlarından ya da diğer hastalardan edinmektedir. Hastaların sadece %10 gibi az bir oranı TT uygulamalarına ilişkin hekim ya da hemşireye danışmakta olup genellikle kullandıkları TT uygulamaları konusunda sağlık profesyoneline bilgi vermediği bildirilmektedir (Kav, Hanoğlu ve Algier, 2008; Kes, Gökdoğan ve Tuna, 2016).

Tüm dünyada TT uygulamalarının kullanımının giderek artmaktadır. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin bu yöntemlerin güvenilirliği, kullanım amaçları, uygulanması, modern tedavi yöntemleri ile birlikte kullanımında ortaya çıkabilecek yan etki ve risklerinin doğru anlatılmasında önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Durna ve Akın, 2012). Sağlık teknikerleri sağlık hizmetlerinin koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici basamaklarında etkin bir şekilde görev alan sağlık profesyonelleridir. Dolayısıyla TT uygulamaların bilinmesi ve etkin bir şekilde takibinin yapılabilmesinde sağlık teknikerlerine doktor ve hemşireler kadar önemli görevler düşmektedir. Ayrıca eğitim sürecinde olan sağlık teknikeri adaylarının da TT uygulama bu yöntemlere yaklaşımını belirlemeye yönelik bilgi ve görüşlerinin araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle, bu araştırma Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (SHMYO) öğrencilerinin TT uygulamalarına ilişkin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacı ile gerçekleştirildi. Bu bağlamda öğrencilere yönelik eğitim planlanması ya da müfredat çalışmalarına yön verilmesi adına öğrencilerin TT kullanımına ilişkin bilgi ve görüşlerinin ortaya konulması son derece önemlidir.

2 Yöntem

2.1 Araştırmanın Türü

Araştırma, tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

2.2 Araştırmanın Yeri

Araştırma, Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda yılı güz dönemi eğitim-öğretim yarıyılında gerçekleştirildi.

2.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, bir devlet üniversitesinin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda (Tıbbi Hizmetler ve Teknikleri Bölümüne bağlı Tıbbi Laboratuvar Teknikleri, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri, İlk ve Acil Yardım Programları) 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında öğrenim gören birinci ve ikinci sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 354 öğrenci oluşturdu. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeksizin evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Araştırmaya 18 yaş ve üzerinde olan, Türkçe konuşabilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler dahil edildi.

Araştırma verilerinin toplandığı süre boyunca 37 öğrencinin devamsızlık yapması, 25 öğrencinin izinli/raporlu olması, 24 öğrencinin anket sorularını eksik yanıtlaması ve 31 öğrencinin çalışmaya katılmayı kabul etmemesi ve beş öğrenci ile anket ön uygulaması yapılması nedeni ile çalışma 233 öğrenci ile tamamlandı. Araştırmaya katılım oranı %65,8'dir.

2.4 Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan (Altan, Rahman ve Çam, 2014; Nilgün, Taşdemir ve Kılıç, 2012) "Anket Formu" ile toplandı. Bu form, dört bölüm ve 39 sorudan oluşmaktadır.

Birinci bölümde; öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini belirlemeye yönelik (cinsiyet, sınıf, anne ve baba eğitim düzeyi, anne baba çalışma durumu, sosyal güvence, birlikte yaşadığı kişiler ve algılanan ekonomik durum) dokuz soru yer aldı.

İkinci bölümde; öğrencilerin TT uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik (Tamamlayıcı terapi uygulamalarının modern tıba destek olarak kullanılabilirliğini düşünme, tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini düşünme, etki ve yararına inanma, daha fazla eğitimle hasta bakım ve tedavisinde kullanılması gerektiğini düşünme, eğitim müfredatı içinde yer alabileceğini düşünme, gereksiz olduğunu düşünme, sağlık açısından riskli olacağını düşünme,

hastaların çaresizliğinden yararlanarak gelir kaynağı olarak kullanıldığını düşünme ve kronik hastalıkların semptom yönetiminde kullanılabileceğini düşünme) dokuz soru yer aldı. Bu bölümde seçenekler “evet, hayır, kararsızım ve fikrim yok” şeklinde belirlendi.

Üçüncü bölümde; öğrencilerin TT yöntemlerini bilme durumlarını belirlemeye yönelik (Akupressur, akupunktur, ayurveda, bitkiler, biyoenerji, hipnoz, gevşeme teknikleri/ meditasyon/ dua, hidroterapi/ kaplıca, homeopati, masaj, osteopati, özel diyetler (gerson diyeti), refleksoloji, reiki, resim/müzik/sanat-dans tedavisi, terapötik dokunma, vitaminler ve yoga) 18 soru yer aldı. Bu bölümde seçenekler “hiç bilgim yok, ismini duydum, genel olarak biliyorum, kapsamlı bir şekilde çok iyi biliyorum” şeklinde belirlendi.

Dördüncü bölümde; öğrencilerin TT uygulamalarını kullanma durumları, kullanma nedenleri ve öğrenme alanlarını belirlemeye yönelik açık uçlu üç soru yer aldı.

2.5 Veri Toplama Yöntemi

Anket formunun işlerliğini belirlemek amacı ile beş öğrenci ile ön uygulama yapıldı. Ön uygulama sonrası formda öğrencilerin TT'ye ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan iki soruda ve öğrencilerin TT uygulamalarını kullanma durumlarını belirlemeye yönelik hazırlanan bir soruda düzenleme yapıldı. Ön uygulamaya alınan öğrenciler çalışmaya dahil edilmedi. “Anket Formu” araştırmacılar tarafından öğrencilere sınıf ortamında dağıtıldı ve soruların yanıtlanması istendi. Formun doldurulması yaklaşık 15 dakika sürdü. Formlarda öğrenci isimlerine yer verilmedi. Evrenin tamamına ulaşabilmek için pazartesi günü Tıbbi Laboratuvar Teknikleri bölümü, salı günü Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik bölümü ve Çarşamba Tıbbi Görüntüleme Teknikleri bölümü ile İlk ve Acil Yardım Programların da öğrenim gören öğrencilere uygulandı. Aynı sıralama ile üç hafta süresince veri toplandı ve evrenin tamamına ulaşmaya çalışıldı.

2.6 Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmadan elde edilen verilerin kodlanması ve istatistiksel analizleri için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) version 22.0 programı kullanıldı. Tanımlayıcı istatistiklerde sayı, yüzde; sayı ile ifade edilen verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanıldı. Sonuçlar %95,0 güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

2.7 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya yalnızca SHMYO öğrencilerinin alınması araştırmanın sınırlılığıdır. Bu nedenle araştırmanın sonuçları yalnızca SHMYO öğrencilerine yöneliktir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ile tüm öğrencilere genelleme yapılamaz.

2.8 Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma insan hakları ve çalışma etiğine dikkat edilerek yürütüldü. Çalışmanın yürütülebilmesi için SHMYO Müdürlüğü'nden yazılı kurum izni alındı. Öğrencilere araştırmanın amacı ve mesleğe katkısı açıklandıktan sonra araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerin her birinin yazılı olarak izinleri alındı.

3 Bulgular

Öğrencilerin TT uygulamalarına ilişkin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacı ile yapılan çalışmaya kabul ölçütlerini sağlayan 233 öğrenci dâhil edildi. Çalışmadan elde edilen veriler sosyodemografik özellikler, TT uygulamalarına ilişkin görüşleri, yöntemleri bilme ve kullanım durumları olarak incelendi.

Tablo 1: Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (n=233)

	Özellikler	n	%
Cinsiyet	Kız	158	67,8
	Erkek	75	32,2
Sınıf	Birinci sınıf	143	61,4
	İkinci sınıf	90	38,6
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar değil	12	5,2
	Okuryazar	181	77,7
	Lise mezunu	35	15,0
	Üniversite mezunu	5	2,1
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	4	1,7
	İlkokul mezunu	84	36,1
	Ortaokul mezunu	55	23,6
	Lise mezunu	64	27,5
	Üniversite mezunu	25	10,7
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	34	14,6
	Çalışmıyor	199	85,4
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	188	80,7
	Çalışmıyor	45	19,3
Sosyal güvence	Var	212	91,0

	Yok (kullanmama nedeni)	21	9,0
Birlikte yaşadığı kişiler	Ailesi ile	166	49,8
	Yurtta ya da evde arkadaşları ile	95	50,8
	Akrabası ile	22	9,5
Algılanan ekonomik düzey	Günlük ihtiyaçları için rahat para harcayabiliyor	40	17,2
	Günlük ihtiyaçlarını karşılayabiliyor	171	73,4
	Sadece zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabiliyor	22	9,5

Öğrencilerin %67,8'i kız, %61,4'ü birinci sınıf öğrencisi, %57,1'inin annesi, %36,1'inin babası ilköğretim mezunu, %14,6'sının annesi, %80,7'sinin babası çalışmakta, %91'i sosyal güvenceye sahip, %49,8'i ailesi ile birlikte yaşamakta ve %73,4'ü günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Tablo 1).

Tablo 2: Öğrencilerin tamamlayıcı terapi uygulamalarına ilişkin bilgileri (n=233)

Tamamlayıcı Terapi Yöntemleri	Kapsamlı bir şekilde çok iyi biliyorum		Genel olarak biliyorum		İsmini duydum		Fikrim yok	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Masaj	31	13,3	131	56,2	42	18	29	12,4
Vitaminler	27	11,6	116	49,8	58	24,9	31	13,3
Resim/Müzik/Sanat-Dans Tedavisi	27	11,6	109	46,8	63	27	34	14,6
Gevşeme teknikleri/ Meditasyon/ Dua	24	10,3	123	52,8	60	25,8	26	11,2
Bitkiler	22	9,4	138	59,2	49	21	24	10,3
Yoga	17	7,3	112	48,1	82	35,2	22	9,4
Özel diyetler (Gerson diyeti)	17	7,3	65	27,9	64	27,5	87	37,3
Hipnoz	14	6	126	54,1	74	31,8	19	8,2
Hidroterapi/ Kaplıca	13	5,6	117	50,2	123	52,8	45	19,3
Biyoenerji	11	4,7	69	29,6	89	38,2	64	27,5
Homeopati	8	3,4	25	10,7	50	21,5	150	64,4
Akupunktur	5	2,1	55	23,6	78	33,5	95	40,8
Terapötik dokunma	4	1,7	23	9,9	59	25,3	147	63,1
Reiki	3	1,3	10	4,3	28	12	192	82,4
Ayurveda	3	1,3	5	2,1	18	7,7	207	88,8
Refleksoloji	2	0,9	16	6,9	44	17,9	171	73,4
Akupressur	1	0,4	2	0,9	15	6,4	215	92,3
Osteopati	-	-	24	10,3	57	24,3	152	65,2

Öğrencilerin TT yöntemlerinden masajı (%13,3), resim/müzik/sanat-dans tedavisini (%11,6), vitaminleri (%11,6) ve gevşeme teknikleri/ meditasyon/ duayı (%10,3) kapsamlı bir şekilde çok iyi bilmektedir. Öğrencilerin genel olarak bildikleri TT yöntemleri ise bitkiler (%59,2), masaj (%56,2), hipnoz (%54,1), gevşeme teknikleri/ meditasyon/ dua (%52,8), hidroterapi/ kaplıca (%50,2), vitaminler (%49,8) ve yogadır (%48,1). Katılımcıların %38,2'i biyoenerji ve %27,0'si resim/müzik/sanat-dans tedavisinin ismini duymuşlardır. Öğrencilerin TT yöntemlerinden olan akupressur (%92,3), ayurveda (%88,8), reiki (%82,4), refleksoloji (%73,4), osteopati (%65,2), homeopati (%64,4), terapötik dokunma (%63,1) akupunktur (%40,8), ve özel diyetler (gerson diyeti) (%37,3) hakkında fikirlerinin olmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3: Öğrencilerin tamamlayıcı terapi uygulamalarına ilişkin görüşleri (n=233)

Görüşler		Cinsiyet		Sınıf		
		Kadın n (%)	Erkek n (%)	1.Sınıf n (%)	2. Sınıf n (%)	Toplam n (%)
Modern tıba destek olarak kullanılabileceğini düşünüyorum	Evet	86(66,1)	44 (33,8)	72 (55,4)	58 (44,6)	130 (55,8)
	Hayır	7 (63,6)	4 (36,3)	6 (54,5)	5 (45,5)	11 (4,7)
	Kararsızım	30 (75)	10 (25)	28 (70)	12 (30)	40 (17,2)
	Fikrim Yok	35 (67,3)	17 (32,7)	37 (71,2)	15 (28,8)	52 (23,3)
	$X^2 = 1.205 p = 0.752$		$X^2 = 5.537 p = 0.136$			
Tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini düşünüyorum	Evet	79 (69,3)	35 (30,7)	68 (59,6)	46 (40,4)	114 (48,9)
	Hayır	10 (90,9)	1 (9,1)	7 (63,6)	4 (36,4)	11 (4,7)
	Kararsızım	30 (68,2)	14 (31,8)	26 (59,1)	18 (40,9)	44 (18,9)
	Fikrim Yok	39 (60,9)	25 (39,1)	42 (65,6)	22 (34,4)	64 (17,5)
	$X^2 = 4.192 p = 0.241$		$X^2 = 0.751 p = 0.861$			

Etkili ve yararlı olduğunu düşünüyorum	Evet	69 (65,7)	36 (34,3)	55 (52,3)	50 (47,6)	105 (45,1)
	Hayır	7 (58,3)	5 (41,7)	5 (41,7)	7 (58,3)	12 (5,2)
	Kararsızım	43 (74,1)	15 (25,9)	41 (70,7)	17 (29,3)	58 (24,9)
	Fikrim Yok	39 (67,2)	19 (32,8)	42 (72,4)	16 (27,6)	58 (24,9)
	$\chi^2 = 1.778$ p= 0.620			$\chi^2=10.653$ p=0.014		
Daha fazla eğitimle hasta bakım ve tedavisinde kullanılması gerektiğini düşünüyorum	Evet	55 (66,3)	28 (33,7)	45 (54,2)	38 (45,8)	83 (35,6)
	Hayır	16 (64)	9 (36)	15 (60)	10 (40)	25 (10,7)
	Kararsızım	44 (75,9)	14 (24,1)	40 (69)	18 (31)	58 (24,9)
	Fikrim Yok	43 (64,2)	24 (35,8)	43 (64,2)	24 (35,8)	67 (28,8)
	$\chi^2 = 2.384$ p= 0.497			$\chi^2=3.446$ p=0.328		
Eğitim müfredatı içinde yer alabileceğini düşünüyorum	Evet	44 (67,7)	21 (32,3)	37 (56,9)	28 (43,1)	65 (27,9)
	Hayır	31 (66)	16 (34)	30 (63,8)	17 (36,2)	47 (20,2)
	Kararsızım	48 (73,8)	17 (26,2)	41 (63,1)	24 (36,9)	65 (27,9)
	Fikrim Yok	35 (62,5)	21 (37,5)	35 (62,5)	21 (37,5)	56 (24)
	$\chi^2 = 1.883$ p= 0.597			$\chi^2=0.772$ p=0.856		
Gereksiz olduğunu düşünüyorum	Evet	7 (41,2)	10 (58,8)	10 (58,8)	7 (41,2)	17 (7,3)
	Hayır	84 (73)	31 (27)	62 (53,9)	53 (46,1)	115 (49,4)
	Kararsızım	29 (74,4)	10 (25,6)	30 (76,9)	9 (23,1)	39 (16,7)
	Fikrim Yok	38 (61,3)	24 (38,7)	41 (66,1)	21 (33,9)	62 (26,6)
	$\chi^2 = 8.941$ p= 0.030			$\chi^2=7.316$ p=0.062		
Sağlık açısından riskli olacağını düşünüyorum	Evet	10 (47,6)	11 (52,4)	10 (47,6)	11 (52,4)	21 (9)
	Hayır	54 (69,2)	24 (30,8)	43 (55,1)	35 (44,9)	78 (33,5)
	Kararsızım	43 (72,9)	16 (27,1)	36 (61)	23 (39)	59 (25,3)
	Fikrim Yok	51 (68)	24 (32)	54 (72)	21 (28)	75 (32,2)
	$\chi^2 = 4.691$ p= 0.196			$\chi^2=6.535$ p=0.088		
Hastaların çaresizliğinden yararlanarak gelir kaynağı olarak kullanıldığını düşünüyorum	Evet	47 (67,1)	23 (32,9)	43 (61,4)	27 (38,6)	70 (30)
	Hayır	18 (66,7)	9 (33,3)	14 (51,9)	13 (48,1)	27 (11,6)
	Kararsızım	42 (72,4)	16 (27,6)	39 (67,2)	19 (32,8)	58 (24,9)
	Fikrim Yok	51 (65,4)	27 (34,6)	47 (60,3)	31 (39,7)	78 (33,5)
	$\chi^2 = 0.804$ p= 0.849			$\chi^2=1.916$ p=0.590		
Kronik hastalıkların semptom yönetiminde kullanılabileceğini düşünüyorum	Evet	48 (68,6)	22 (31,4)	42 (60)	28 (40)	70 (30)
	Hayır	11 (55)	9 (45)	11 (55)	9 (45)	20 (8,6)
	Kararsızım	50 (74,6)	17 (25,4)	42 (62,7)	25 (37,3)	67 (28,8)
	Fikrim Yok	49 (64,5)	27 (35,5)	48 (63,2)	28 (36,8)	76 (32,6)
	$\chi^2 = 3.336$ p= 0.343			$\chi^2=0.549$ p=0.908		

Öğrencilerin %55,8'i TT yöntemlerinin modern tıbbı destek olarak kullanılabileceğini, %48,9'u bu yöntemlerin tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini, %45,1'i TT yöntemlerinin etkili ve yararlı olduğunu, %35,6'sı bu yöntemlerin daha fazla eğitimle hasta bakım ve tedavisinde kullanılması gerektiğini düşünmektedir. Yine katılımcıların %27,9'u TT yöntemlerinin eğitim müfredatı içinde yer alabileceğini düşünürken, %27,9'u kararsız kalmaktadır. Öğrencilerin %49,4'ü TT yöntemlerinin gerekli olduğunu; %33,5'i de sağlık açısından riskli olmadığını düşünmektedir. Ayrıca öğrencilerin %33,5'i TT yöntemlerini hastaların çaresizliğinden yararlanılarak gelir kaynağı olarak kullanıldığı ve %32,6'sı kronik hastalıkların semptom yönetiminde kullanılabilmesi konularında fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Cinsiyet ile TT yöntemlerinin gereksiz olduğunu düşünme arasında (p=0.030) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanırken, cinsiyet ile TT yöntemlerine ilişkin diğer öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı (p>0.05). TT yöntemlerini erkekler kadınlara göre daha gereksiz görmektedir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda öğrencilerin sınıfları ile yöntemlerin etkili ve yararlı olduğunu düşünme arasında anlamlı bir fark olduğu (p=0.014); diğer görüşlere ilişkin farklılık bulunmadığı belirlendi (p>0.05). TT yöntemleri 1.sınıf öğrencileri tarafında göre 2. sınıf öğrencilerine göre daha etkili ve yararlı olduğu düşünülmektedir (Tablo 3).

Tablo 4: Öğrencilerin tamamlayıcı terapi uygulamalarını kullanma durumları, kullanma nedenleri ve öğrenme alanları (n=233)

Tamamlayıcı terapi yöntemlerini kullanma durumları	n*	%
Hiç kullanmadım	165	70,8
Bir kez kullandım	46	19,7
Birden fazla farklı yöntem/ürün kullandım	22	9,4
Tamamlayıcı terapi yöntemlerini kullanma nedenleri* (n=68)		
Stresi azaltmak için	72	30,9
Sağlık problemini gidermek için	61	26,2
Yorgunluğu gidermek için	39	16,7
Saç ve yüz bakımı için	27	11,6
Rahat bir uyku için	26	11,2
Kilo vermek için	21	9,0

Tamamlayıcı terapi yöntemlerini öğrenme alanları*		
İnternet	93	39,9
Sağlık personeli	60	25,8
Arkadaş	39	16,7
Akraba/Komşu	29	12,4
TV/Radyo	25	10,7
Gazete/Dergi	17	7,3

*n sayısı birden fazla yanıt nedeni ile katlanmıştır.

Öğrencilerin %70,8'i TT yöntemlerini hiç kullanmamış, %30,9'u streslerini azaltmak için kullanmış ve %39,9'u bu yöntemleri internetten öğrenmişlerdir. Öğrencilerin diğer ifadeleri Tablo 4'te yer almaktadır.

4 Tartışma

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin tamamlayıcı terapi yöntemlerine ilişkin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmanın bulguları ilgili literatürle tartışılmıştır.

Çalışmamızda, öğrencilerin genel olarak en çok bitkisel ürünleri (%59,2), kapsamlı olarak ise en çok masajı (%13,3) bildikleri saptanmıştır. Akupressür (%92,3), ayurveda (%88,8) ve reiki (%82,4) öğrencilerin bilmediği yöntemler arasında ilk üç sırada yer almaktadır. Altan ve arkadaşlarının (2014) Tıp Fakültesi öğrencileri ile yaptığı çalışmalarında en fazla bilinen yöntemler çalışmamıza benzer şekilde masaj (%88,3) ve bitkisel tedavi (%84,4) olarak bulunmuştur (Altan, Rahman ve Çam, 2014). Yine çalışmamız ile uyumlu şekilde Araz'ın (2012) araştırmasında; öğrencilerin TT yöntemleri arasında en yaygın olarak masaj yöntemini (%51,2) bildikleri saptanmıştır. Bunların yanı sıra Uzun ve Tan (2004) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin en çok bildikleri TT uygulamaları arasında masaj (%55,1), diyet (%52,2) dua (%49,3) ilk üç sırada yer almaktadır (Araz, Taşdemir ve Kılıç, 2012; Uzun ve Tan, 2004). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin masaj yöntemini biliyor olması, masajın hasta bakımında en sık kullanılan bağımsız fonksiyonlardan biri olması ile ilişkilendirilebilir. Bitkisel ürünlerinin kullanımının yüksek olması ise ulaşımının kolay ve ucuz olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda, öğrencilerin yaklaşık yarısı TT uygulamalarının modern tıba destek olarak kullanılabileceğini düşünmekte, gereksiz olduğunu düşünmemekte etkili ve yararlı olduğuna inanmakta ve bu yöntemlerin tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini düşünmektedir (Tablo 3). Buradan öğrencilerin TT uygulamalarını önemli bulduğu ve bu yöntemlerin etkin olarak kullanılması için bilimsel çalışmalarla desteklenmesi gerektiğinin farkında olduğunu düşünebiliriz. Bulgularımızla uyumlu şekilde Araz ve arkadaşlarının Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında (2012), çalışmamıza paralel TT uygulamalarının modern tıbbın yetersiz kaldığı yerlerde kullanılması gerektiğinin (%68,7), modern tıp kadar etkili olduğunun (%68,0) ve bu yöntemlerin tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğinin (%71,1) düşünüldüğü saptanmıştır (Araz, Taşdemir ve Kılıç, 2012). Yine Sönmez ve arkadaşlarının (2018) tıp fakültesi öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ise; TT yöntemlerinin modern tıp ile entegre olmasının gerekli olduğunu (%82,6) ve bu konuda okulda yeterli eğitim verilmediğini (%94,2) belirtmiştir (Sönmez, Başer, Küçükdağ, Kayar, Acar ve Güner, 2018).

Birinci sınıf öğrencilerinin ikinci sınıf öğrencilerine göre TT uygulamalarını daha etkili ve yararlı bulduğu saptandı. Bu sonuç eğitim düzeyi arttıkça TT uygulamalarının etki ve yararına olan inancın azalmasından kaynaklanabilir. Yine bu sonuç çalışmamızda da saptandığı gibi öğrencilerin TT uygulamalarını tedavi edici olarak kullanabilmek için daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini düşünüyor olmasından kaynaklanabilir. Cinsiyetler arası yapılan incelemede ise erkeklerin TT uygulamalarını kız öğrencilere göre daha gereksiz bulduğu belirlendi. Bu sonuç kız öğrencilerin yazılı ve görsel medyayı daha yakından takip etmelerinden kaynaklanabilir. Çünkü çalışmamızda, öğrencilerin TT uygulamalarını çoğunlukla internetten öğrendiği saptanmıştır. Medyanın TT yöntemlerinin kullanımını artırdığı sonucuna ulaşılabilir.

Çalışmamızda öğrencilerin TT yöntemlerini biliyor olmalarına rağmen çoğunluğun hiçbir yöntemi daha önce kullanmadığı belirlendi. Bu durumun çalışmamızda saptanan, öğrencilerin TT uygulamalarının tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt temelli çalışmalar yapılmasının gerekliliğine inanıyor olmalarından kaynaklanabilir. TT uygulamalarını kullanan öğrencilerin ise; streslerini azaltmak için (%30,9), sağlık problemlerini gidermek (%26,2) ve saç ve yüz bakımı için (%11,6) kullandıkları görülmektedir. Araz (2012) çalışmasında da öğrencilerin büyük çoğunluğu sağlık problemi (%84,5) için bu yöntemleri tercih ederken bunu saç/yüz bakımı (%31,2), ve kilo vermek (%24,1) amacıyla tercih etmektedir (Araz, Taşdemir ve Kılıç, 2012). Buradan TT yöntemlerinin yaşam kalitesini geliştirmek, fiziksel ve psikolojik destek sağlamak amacıyla tercih edildiğini düşünebiliriz.

Çalışmamızda TT uygulamalarına ait bilgileri öğrenciler ilk sırada internet (%39,9), sağlık personeli (%25,8), arkadaş (%16,7) ve aracılığı ile öğrenildiği saptandı. Sönmez ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında internet (%23,9), yakın çevre (%21); Altan ve arkadaşları (2014) çalışmasında internet (%23,9), yakın çevrenin (%21); Uzun ve Tan (2004) çalışmasında en fazla arkadaş çevresinin (%26,5); Shakeel ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında ise en fazla arkadaşların (%68) TT yöntemi seçiminde önemli olduğu bulunmuştur (Sönmez, Başer, Küçükdağ, Kayar, Acar ve Güner, 2018; Altan, Rahman ve Çam, 2014; Uzun ve Tan, 2014; Shakeel, Little, Bruce ve Ah-See, 2007). Son yıllarda yapılan çalışmalarda TT uygulamalarının öğrenilmesinde bizim çalışmamızla benzer şekilde internetin arkadaş çevresinden daha etkili olduğu görülmektedir. Günümüzde iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile

internet yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin TT uygulamalarına yönelik bilgilere kolaylıkla ve hızla ulaşmak için interneti kullanmayı tercih ettikleri düşünülmektedir (Sirois, 2008).

5 Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, dünyada bilimsel yönü ile gelişmeye başlamış olan TT uygulamalarının geleceğin sağlık profesyoneli olan öğrencilerimizin genel olarak TT yöntemlerini biliyor olmakla birlikte büyük bir çoğunluğu bu yöntemleri kullanmadığı, günlük yaşamda daha sıklıkla kullanılan yöntemlerin öğrenciler tarafından daha çok bilindiği, TT yöntemlerinin daha çok modern tıbbi destek olarak kullanılabilmesi, bu yöntemlerin kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi, eğitim müfredatı içinde yer alması gerektiği görüşünde oldukları saptanmıştır.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda;

1. Sağlık eğitiminde kullanmak üzere TT uygulamaları hakkında bilimsel veri kaynaklarının oluşturulması,
2. Tamamlayıcı terapi uygulamalarına yönelik müfredat düzenlemesi yapılması,
3. Öğrencilere yönelik eğitimlerin planlanması,
4. Hizmet içi eğitim programları ile TT uygulamaları konusunda danışmanlık yapabilecek düzeye getirilmesi,
5. Tedavi sürecinde TT uygulamalarını kullanmayı tercih eden hastaların sağlık personelinin ve modern tıbbi beklentilerinin araştırılması,
6. Tamamlayıcı terapi yöntemi kullanan bireylerin bu yöntemlerden etkilenme durumlarının araştırılması,
7. Sağlık teknikerlerinin TT yöntemi kullanan hastaya yönelik tutumlarının araştırılması önerilmektedir.

6 Kaynakça

- Araz, N. Ç., Taşdemir, H. S., & Kılıç, S. P. (2012). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Dışı Alternatif ve Geleneksel Uygulamalar Konusundaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 239-251.
- Altan, S., Rahman, S., & Çam, S. (2014). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemleri ile İlgili Bilgi ve Tutumları. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics*, 22(3), 81-88.
- Arı, E., & Yılmaz, V. (2016). Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımına yönelik Tutum ve Davranışların Önerilen Bir Yapısal Model ile Araştırılması. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(8), 13-24.
- Clarke, T. C., Black, L. I., Stussman, B. J., Barnes, P. M., & Nahin, R. L. (2015). Trends in The Use of Complementary Health Approaches among Adults: United States, 2002–2012. National Center for Health Statistics; Hyattsville, MD: 2015. *National Health Statistics Reports*, 10(79), 1-16.
- Kav, S., Hanoğlu, Z., & Algier, L. (2008). Türkiyede Kanserli Hastalarda Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerinin Kullanımı: Literatür Taraması. *Uluslararası Hematoloji Onkoloji Dergisi*, 18(1), 32-38.
- Kemper, K. J., Vohra, S., & Walls, R. (2008). The Task Force on Complementary and Alternative Medicine and The Provisional Section on Complementary, Holistic, and Integrative Medicine. *122(1)*, 1374-1386.
- Kes, D., Gökdoğan, F., & Tuna, D. (2016). Hipertansiyonu Olan Hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Kullanımı: Literatür taraması. *Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*, 7(12), 40-55.
- Nilgün, Ç. Ö. L., Taşdemir, H. S., & Kılıç, S. P. (2012). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Dışı Alternatif ve Geleneksel Uygulamalar Konusundaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 239-251.
- Sağkal, T., Demiral, S., Odabaş, H., & Altunok, E. (2013). Kırsal Kesimde Yaşayan Yaşlı Bireylerin Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerini Kullanma Durumları. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 27(1), 19-26.
- Shakeel, M., Little, S. A., Bruce, J., Ah-See, & K. W. (2007). Use of Complementary and Alternative Medicine in Pediatric Otolaryngology Patients Attending A Tertiary Hospital in The UK. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 71(11), 1725-1730.
- Sirois, F. M. (2008). Provider-Based Complementary and Alternative Medicine Use Among Three Chronic Illness Groups: Associations With Psychosocial Factors and Concurrent Use of Conventional Health-Care Services. *Complementary Therapies in Medicine*, 16(2) 73- 80.
- Sönmez, C. I., Başer, D. A., Küçükdağ, H. N., Kayar, O., Acar, İ., & Güner, P. D. (2018). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp ile İlgili Bilgi Durumlarının ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(3), 276-281.
- Yeşilada, E. (2012). Ottan Fitofarmasötiğe; Güncel Fitoterapi. *Mised*, 27(28), 6-10.
- Özçelik, G., & Toprak, D. (2015). Why Is Phytotherapy Pre-Ferred. *Ankara Medical Journal*, 15(2), 48-58.
- Durna, Z., & Akın, S. (2012). Kronik Hastalıklar ve Bakım. *İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri*. Ankara.
- Uzun, O. & Tan, M. (2004). Nursing Students' Opinions and Knowledge about Complementary and Alternative Medicine Therapies. *Complementary Therapies in Nursing & Midwifery*, 10(4), 239-44.

Extended Abstract

Complementary therapy (CT) is an application used to strengthen the patient's well-being and care by providing support symptom control in standard medical treatments (Ari & Yılmaz 2016; Durna & Akin 2012). Complementary therapy practices have become widespread since the mid-twentieth century in parallel with the rapid developments in the diagnosis and treatment of

diseases (Ari & Yilmaz 2016). These practices can be evaluated in five categories: alternative and medical system, body-mind therapy, biological-based therapies, energy therapies, manipulative and body-based therapies (Durna & Akin 2012).

Complementary therapy practices have many positive effects. However, blind TT applications performed by uneducated people could be life-threatening (Sagkal, Demiral, Odabas & Altunok, 2013). Therefore, it is important to use the right source to access information about these applications. Patients usually obtain information about CT practices from their relatives, friends or other patients. Only a small percentage of patients consult the physician or nurse about CT applications and it is reported that they do not inform the healthcare professional about the CT applications they use (Kav, Hanoglu & Algier, 2008; Kes, Gokdogan & Tuna, 2016).

The use of CT applications is increasing all over the world. Thus, healthcare professionals have important duties and responsibilities in the reliability of these methods, their purpose of use, their use in the clinic, and the correct side effects and risks (Durna & Akin, 2012). Health technicians are healthcare professionals actively involved in the preventive, therapeutic and rehabilitative stages of healthcare. Therefore, health technicians have an important role in knowing CT applications and following them effectively. Due to these important duties, the level of knowledge of the health technicians who are in the training process regarding CT methods should be determined and their deficiencies should be eliminated. For this reason, this research was carried out with the aim of determining the knowledge and opinions of the Health Services Vocational School (SHMYO) students regarding CT applications.

The study was conducted to determine the knowledge and opinions of Karadeniz Technical University Health Services Vocational School students on Complementary applications. The sample of this descriptive study consisted of 230 students studying at KTU Health Services Vocational School. The data were collected using a questionnaire. Number and percentage distribution were used for evaluation of the data. It was seen that 70.8% of the students never used methods.

According to Table 1, when introductory features are examined; 67.8% of the students were girls, 61.4% were first graders, mothers of 57.1% and fathers of 36.1% were primary school graduates, mothers of 14.6% and fathers of 80.7% had jobs, 91% had social security, 49.8% lived with their family and 73.4% could meet their daily needs.

When the information on complementary therapy applications according to Table 2 is examined; of all the CT methods, the students knew about massage (13.3%), painting/music/art-dance therapy (11.6%), vitamins (11.6%) and relaxation techniques/meditation/prayer (10.3%) comprehensively. TT methods that students generally know were plants (59.2%), massage (56.2%), hypnosis (54.1%), relaxation techniques/meditation/prayer (52.8%), hydrotherapy/spa (50.2%), vitamins (49.8%) and yoga (48.1%). 38.2% of the participants heard of bioenergy and 27% heard of the names of painting/music/art-dance treatment. They had no idea on acupressure (92.3%), ayurveda (88.8%), reiki (82.4%), reflexology (73.4%), osteopathy (65.2%), homeopathy (64.4%), therapeutic touch (63.1%) acupuncture (40.8%), and special diets (gerson diet) (37.3%).

When the opinions about complementary therapy applications according to Table 3 are examined; 55.8% of students thought that they could use CT methods as a support to modern medicine, 48.9% thought these methods should be obtained more scientific evidence before using them as therapeutic, 45.1% thought CT methods were effective and useful, and 35.6% thought these methods should be used in patient care and treatment after detailed education.

According to Table 4, when the status of using CT applications, reasons of using and learning fields were examined; 70.8% of the students never used TT methods, 30.9% used it to reduce their stress and 39.9% learned these methods on the internet.

Consequently; although students generally knew about CAM methods, it was found that they did not have detailed information. It has been determined that the methods used more frequently in daily life were more familiar to the students. In addition, since internet was the most prominent referrer for CT applications, it is thought that education through the internet would be beneficial for students.